

*О.Л. ПОПОВА, доктор економічних наук,
старший науковий співробітник, головний науковий співробітник
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»*

Нові пріоритети Спільної аграрної політики ЄС на 2014–2020 роки: стратегічні орієнтири для розвитку агросфери України

Постановка проблеми. У рамках ЄС у 2010 році погоджено і з того часу впроваджується нова європейська стратегія «Європа 2020: стратегія розумного, сталого і всеосяжного зростання». Реформа Спільної аграрної політики (САП) ЄС на 2014–2020 рр. має забезпечити свій внесок у реалізацію європейської стратегії «Європа 2020». Президент Європейської Комісії (ЄК) Жозе Мануель Баррозу зазначив, що європейська стратегія «Європа 2020» має відношення не тільки до держав всередині ЄС, але також може слугувати орієнтиром для держав-кандидатів і сусідів ЄС, які можуть вибудувати свою політику, ґрунтуючись на запропонованих Європою цілях і задачах [12].

Це важливо для України, яка декларує свій євроінтеграційний вектор і повинна намагатися відповідати та діяти за визнаними у європейській спільноті «правилами гри»,

зокрема й у сфері аграрного і сільського розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Еволюцію і засади розвитку САП ЄС, досвід інтеграції країн до єдиного європейського простору і вплив інтеграційних процесів на розвиток агропродовольчого ринку, проблеми адаптації аграрного сектору економіки України досліджували ряд вчених, зокрема, О.М. Бородіна [1], Т.О. Зінчук [2], С.М. Кваша [3], Т.О. Осташко [4], Б.І. Пошкус [5], Н. Юркенайте [8].

Зважаючи на семирічний плановий період Спільної аграрної політики ЄС і чергову її реформу на період 2014–2020 рр., є необхідність узагальнити і систематизувати засади, пріоритети, механізми оновленої політики.

Мета статті – розглянути задекларовані цілі, пріоритети, сценарії Спільної аграрної політики на 2014–2020 рр., передбачені корективи щодо обов'язкових і добровільних схем, яких мають дотримуватися сільгоспвиробники для одержання платежів зі спільного бюджету ЄС, а також висвітлити оновлені пріоритети розвитку сільських територій як основні орієнтири для формування національної політики аграрного і сільського розвитку. Також важливо оцінити вітчизняну практику ведення сільського господарства і його регулювання порівняно з пріоритетами і механізмами САП ЄС.

Виклад основних результатів. Стратегія «Європа 2020» визначає три фактори зміцнення економіки:

- розумне зростання – розвиток економіки, що базується на знаннях та інноваціях;

- сталий розвиток – розвиток економіки, що базується на цілеспрямованому використанні ресурсів, екології й конкуренції;

- всеосяжне зростання – сприяння підвищенню рівня зайнятості населення, досягнення соціальної і територіальної згоди.

Визначені як основні п'ять напрямів діяльності, якими слід керуватися європейським державам, а саме – зайнятість, дослідження й інновації, зміна клімату і енергетика, освіта, боротьба з бідністю.

В опублікованому у 2010 році для обговорення документі Європейської Комісії «Спільна аграрна політика Євросоюзу до 2020 р.: продукти харчування, природні ресурси і сільські території – грядущі завдання» окреслено три цілі аграрної політики на 2014–2020 рр.: 1) життєздатне виробництво продовольства; 2) стале використання природних ресурсів і пом'якшення наслідків зміни клімату; 3) збалансований територіальний розвиток. У представленому ЄК у кінці 2011 р. проекті реформи САП ЄС на період після 2013 р. визначено 10 ключових засад.

1. Цільовий розподіл грошових субсидій для забезпечення дохідності сільськогосподарського виробництва, орієнтованої на стимулювання економічного зростання і збільшення зайнятості у селі.

2. Ефективніші і гнучкіші інструменти кризового менеджменту для розв'язання нових економічних проблем.

3. Екологізація з метою досягнення довготривалої продуктивності і збереження екосистем.

4. Додаткове інвестування у наукові дослідження та інноваційні розробки.

5. Створення конкурентоспроможного і збалансованого ринкового ланцюга забезпечення продуктами харчування від виробника до споживача.

6. Стимулювання заходів щодо захисту навколишнього середовища у сільському господарстві.

7. Полегшення відкриття для фермерів-початківців власного сільгоспідприємства.

8. Стимулювання зайнятості і підприємництва у сільських регіонах.

9. Уважніше урахування інтересів структурно слабких регіонів.

10. Проста і ефективна Спільна аграрна політика (спрощення деяких механізмів без втрати їх ефективності).

Задекларовані основні орієнтири реформи, хоча й повільно, все ж спрямовуються на усунення недоліків діючої САП шляхом проведення покрокових змін: поступове зміщення акцентів із заходів, орієнтованих на підтримку ринку, на заходи, спрямовані на сільський розвиток, охорону навколишнього середовища і клімату, побудову екологічної, справедливої, ефективної і дійової спільної політики.

Погоджений сценарій розвитку САП після 2013 р. (обраний із трьох запропонованих альтернатив) передбачає істотні поправки і зміни щодо адміністрування і інструментарію аграрної політики за двома структурними блоками САП, так званими «двома опорами». Перший фінансовий блок включає заходи, призначені для регулювання ринку (ЗРР) (інтервенційні закупівлі, експортні субсидії, системи виробничих квот тощо) і прямі платежі (ПП). Слід зазначити, що відповідно до вимог СОТ кардинально змінено принцип виплати ПП – з 2006 р. перейшли від зв'язаних з виробництвом виплат до переважно незв'язаних платежів на гектар оброблюваних угідь, виплати премії на підприємство з урахуванням економічної потужності. Другий фінансовий блок стосується заходів із розв'язання проблем сільського розвитку і заохочення ведення багатofункціонального сільського господарства.

Щодо першого фінансового блоку САП ЄС визнається, що прямі платежі повинні бути розподілені більш справедливо – між державами-членами ЄС, окремими регіонами і фермерами. Розподіл бюджету гарантує, що допомога на гектар не може бути менше 60% середнього обсягу допомоги, виділеної у 2019 році в одному адміністративному чи агрономічному районі, і жодна країна-член не отримає менше 75% середнього обсягу допомоги у рамках ЄС. Введено обмеження на максимально можливий обсяг виплат на сільгоспідприємство в рік (300 тис. євро, що за нинішнього середнього розміру прямих платежів на 1 га означає площу землекористування на рівні 1,5 тис. га); при визначенні розміру субсидій враховуватиметься кількість наданих підприємством

робочих місць. Згідно з введеним правилом «активних фермерів» (юридична чи фізична особа, яка виконує зобов'язання з обробітку своїх земель і має дохід від сільськогосподарської діяльності) лише ті фермери, які ведуть сільське господарство, зможуть отримати підтримку. Буде складено список

видів діяльності, за яких не надаватиметься право на асигнування.

Основна схема ПП включає три основні схеми (базових платежів, екологічно сприятливих платежів; для молодих фермерів) і дозволяє додатково здійснювати добровільні схеми (останні можуть не активуватися на період 2014–2020 рр.) (табл. 1).

1. Структура основної схеми прямих платежів на 2014–2020 рр.

Обов'язкові схеми		Добровільні схеми	
Схема базових платежів	Національні (чи регіональні) фіксовані виплати на гектар землі, відповідно до встановлених вимог. <i>Бюджет:</i> залежить від наявності добровільних схем	Схема платежів для несприятливих територій	Виплати, що сприяють збереженню сільського господарства у районах з певними природними обмеженнями. <i>Бюджет:</i> до 5% національного річного бюджету ПП
Схема екологічно сприятливих платежів/ «зелені» платежі (з 2015 р.)	Виплати за виконання умов, що сприяють оптимальному використанню природних ресурсів (диверсифікацію культур, утримання постійних пасовищ, екологічні зони) <i>Бюджет:</i> 30% національного річного бюджету ПП	Схема платежів, зв'язаних з виробництвом	Виплати, передбачені для конкретних типів господарств (сільськогосподарських систем), які зазнають труднощів, однак збереження необхідного чи підтримка наявного обсягу виробництва є для країни важливим економічним чи соціальним аспектом. <i>Бюджет:</i> до 5% чи 10% національного річного бюджету ПП
Схема для молодих фермерів	Виплати фермерам-початківцям (до 40 років), на які можна претендувати протягом перших 5 років роботи створеного сільгоспідприємства. Розмір виплат на 25% перевищує середній погектарний рівень, але обмежується площею 25 га. <i>Бюджет:</i> до 2% національного річного бюджету ПП		

Джерело: [8].

З 2014 року застосовуватиметься особливий режим підтримки малих форм господарювання, на схему прямих платежів для цих форм припадатиме до 10% річного бюджету ПП у країні. Беручи участь у схемі для малих форм господарювання, фермер отримуватиме одноразову виплату, при цьому передбачено спрощений контроль і подання заявки на одержання ПП, послаблення зобов'язань щодо екології і принципів перехресної відповідності (*cross compliance*). Щоб уникнути штучного подрібнення великих ферм для отримання цих спрощених субсидій, їх будуть виплачувати наявним малим фермам станом на 2014 р. або їх спадкоємцям. Таким чином, у ЄС намагаються виправити перекис чинної схеми розподілу ПП, яка зосереджує близько 80% виплат у 20% сільських господарств, що зменшує конкурентоспроможність малих форм господарювання і не сприяє їх ефективному розвитку [8].

Країнам надається можливість дещо збільшувати платежі, пов'язані з виробництвом певних сільськогосподарських продуктів, особливо у несприятливих для сільського господарства регіонах, у рамках погоджених з Євросоюзом і СOT лімітів.

Щодо загальної організації сільськогосподарських ринків передбачено відмовитися від деяких схем секторної підтримки, системи квот на цукор (буде відмінено до 2017 р.), згідно з чинним регулюванням завершується система квот на молоко. Для фермерів виділятимуться додаткові кошти з метою їх становлення повноцінними учасниками продовольчого ланцюга, посилення їх переговорної позиції у відносинах з переробкою і торгівлею шляхом створення і реєстрації професійних і міжпрофесійних організацій, введення обов'язкових письмових контрактів, які закріплюватимуть ціни і умови поставок тощо, без порушення конкурентного законодавства ЄС.

На 2014–2020 рр. передбачено збільшити фінансування заходів, які б стимулювали споживання, зокрема, програми безоплатного чи пільгового розподілу молока, фруктів і овочів у школах. Деякі цільові заходи за цим напрямом тепер будуть фінансуватися з бюджету другого фінансового блоку САП та інших фондів ЄС.

Стимулювання екологізації сільського господарства у рамках САП ЄС забезпечуватиметься за допомогою схеми так званих

«зелених» платежів. Ця схема стосується диверсифікації культур (вирощування не менше трьох), утримання постійних пасовищ, формування екологічних зон з консервацією 5%, згодом 7% землі, збереження біорізноманіття та елементів ландшафту, і на неї спрямовуватиметься 30% національного річного бюджету ПП. Субсидії на такі цілі встановлюються пропорційно площі сільгоспугідь без фіксації верхньої межі виплат фермеру. Вагомий обсяг коштів спільного бюджету буде інвестовано на допомогу фермерським господарствам для вирішення завдань, пов'язаних з якістю ґрунту і води, зміною клімату. Близько 30% бюджету програми розвитку сільських районів повинно бути виділено на агроекологічні заходи, підтримку органічного землеробства і проекти, пов'язані з інноваціями чи екологічними інвестиціями у цій сфері.

Стратегічна ставка САП ЄС на сільський розвиток (з виділенням другого фінансового блоку) виправдалася і цей підхід збережений і на 2014–2020 роки. Передбачені зміни стосуються оновлених пріоритетів розвитку сільських територій ЄС, а систему чотирьох осей замінено шістьма пріоритетами [9].

1. Сприяння передачі знань та інновацій у сільському і лісовому господарстві та у сільській місцевості.

2. Підвищення конкурентоспроможності і життєздатності всіх видів господарювання.

3. Сприяння організації продовольчого ланцюга постачання і управління ризиками у сільському господарстві.

4. Відновлення, збереження і зміцнення екосистем, які залежать від сільського і лісового господарства.

5. Стимулювання ефективного використання ресурсів і перехід до низьковуглецевої

і стійкої до змін клімату економіки сільського господарства, продовольчого і лісового секторів.

6. Сприяння соціальній інтеграції, скороченню бідності і економічному розвитку в сільських районах.

Для реалізації цих пріоритетів намічено 20 основних заходів, зокрема, підтримка сільського господарства, «що базується на знаннях»; додаткова підтримка (до 3 тис. євро) ферм, що отримують сертифікат якості продукції; підтримка «організованого сільгоспвиробництва» з кращою ринковою позицією (організацій продуцентів, «коротких» збутових ланцюгів тощо). Передбачена підтримка несільськогосподарської економічної диверсифікації в аграрних регіонах (до 70 тис. євро на проект), розвитку органічного сільського господарства, створюваних фермерами спільних страхових фондів (компенсація фермерам, які втратили 30% свого доходу через негоду, різку волатильність ринків) тощо.

У структурі запропонованого ЄК бюджету САП ЄС на 2014–2020 рр. видатки за першим фінансовим блоком становлять 72,8%, за другим – 23,2, за додатковими напрямками, важливими за нових умов – 4% (табл. 2). Вперше в особливий пакет виділені заходи щодо розвитку наукових досліджень і інновацій, які мають забезпечити досягнення цілі сільськогосподарського виробництва ЄС – виробляти з меншими ресурсами. Для кращої координації фінансування із Європейського сільськогосподарського фонду розвитку села та інших структурних фондів ЄС намічено створення «Європейського партнерства для інновацій у продуктивність і сільськогосподарську сталість».

2. Бюджет САП ЄС на 2014–2020 роки

Напрямок	Обсяг, млрд євро	Відсоток
Фінансовий блок I – прямі виплати і маркетингові витрати	281,8	72,8
Фінансовий блок II – сільський розвиток	89,9	23,2
Наукові дослідження й інновації в забезпеченні продовольчої безпеки, біоекономіки та сталого розвитку сільського господарства	4,5	1,2
Формування продовольчих резервів на випадок кризи у сільськогосподарському секторі	3,5	0,9
Безпека продуктів харчування	2,2	0,6
Продовольча допомога найбільш вразливим верствам населення ЄС (виплати із Європейського соціального фонду)	2,5	0,65
Фонд ЄС по адаптації до глобалізації	2,5	0,65
Всього	386,9	100

Джерело: [11].

Оцінюючи національну аграрну політику і практику ведення сільського господарства порівняно із задекларованими цілями і пріоритетами САП ЄС на 2014–2020 роки, можна стверджувати, що є необхідність посилення аспектів щодо збалансованості сільського господарства, зайнятості, сталого використання агровиробничих ресурсів, активізації сільського розвитку. Соціально-екологічним напрямом галузевого розвитку не надавалося належної уваги і не забезпечувалося відповідне регулювання у рамках національної аграрної політики, принаймні на такому високому рівні, як це має місце в рамках САП ЄС. Тому на цих аспектах зупинимося детальніше.

Забезпечення дохідності сільськогосподарського виробництва за рахунок субсидій в рамках САП ЄС має за мету стимулювати економічне зростання і збільшувати зайнятість (пункт 1 із 10 ключових засад проекту реформи САП ЄС на період після 2013 р., що наведені вище). В Україні ж останнім часом спостерігається все очевидніша різновекторність розвитку економіки сільського господарства і соціальних галузевих аспек-

тів та загалом сільського розвитку. Економічний прогрес галузі не забезпечує позитивних тенденцій щодо зайнятості і доходів сільськогосподарських працівників та практично не сприяє розвитку сільських громад.

За нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції сільгоспідприємства продовжують активно вивільняти найманих працівників, їх кількість за 2005–2012 рр. зменшена вдвоє (рис. 1). Це відбувається не лише внаслідок підвищення продуктивності праці, а переважно мірою за рахунок переходу підприємств до монопродуктової моделі сільськогосподарського виробництва (частка продукції рослинництва перевищує 2/3 вартості валової продукції), все більшої концентрації діяльності на вирощуванні інтенсивних малотрудомістких культур – зернових, соняшнику, ріпаку. При цьому обмежується ведення трудомісткого тваринництва: 55% великих і середніх сільгоспідприємств за 2012 р. не мали виторгу від тваринництва, а у групі підприємств з найвищою (понад 50%) рентабельністю їх частка становила 73% (за даними ф. 50-сг).

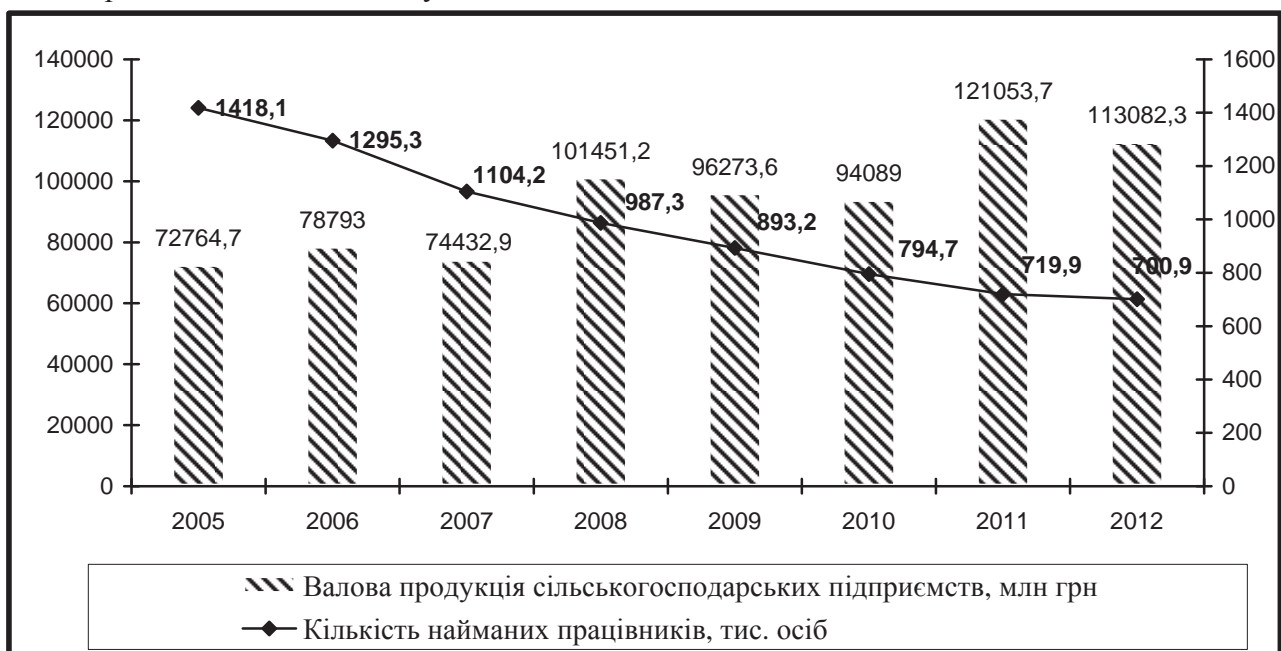

Рис. 1. Скорочення найманих працівників за нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції у сільськогосподарських підприємствах, 2005-2012 рр.

Джерело: Стат. збірники «Статистичний щорічник України» та «Сільське господарство України».

Відтак Відтак, господарюючи на 50% сільськогосподарських угідь, сільгоспідприємства забезпечують роботою лише 20% зайнятих у галузі працівників. Якщо на 1000 га

угідь у сільгоспідприємствах припадає 34 працівники, а у середніх і великих – 26, то в агрохолдингах – лише до 7 осіб. Водночас у господарствах населення на зазначену площу

обліковується зайнятими 150 осіб. Отже, для України актуальною є норма оновленої САП ЄС на 2014–2020 рр., щоб при визначенні розміру державної допомоги для сільськогосподарських підприємств враховувати кількість наданих робочих місць. Тоді б забезпечувалося сприяння зайнятості за будь-яких державних програм підтримки, а не лише цільових «програм, якими передбачено створення нових робочих місць» (стаття 25 Закону України «Про зайнятість населення»

№ 5067 від 05.07.2012 р.). Зайнятість як база соціальна основа стає все вагомішим пріоритетом САП ЄС: із 10 ключових засад реформи на 2014–2020 рр. принаймні три стосуються зайнятості сільського населення.

Стрімке зростання обсягів виторгу в середньому на одного працівника (у 10 разів від I до V групи) слабкою мірою позначається на оплаті праці працівників (зростає лише в 1,8 раза) у середніх і великих сільськогосподарських підприємствах (рис. 2).

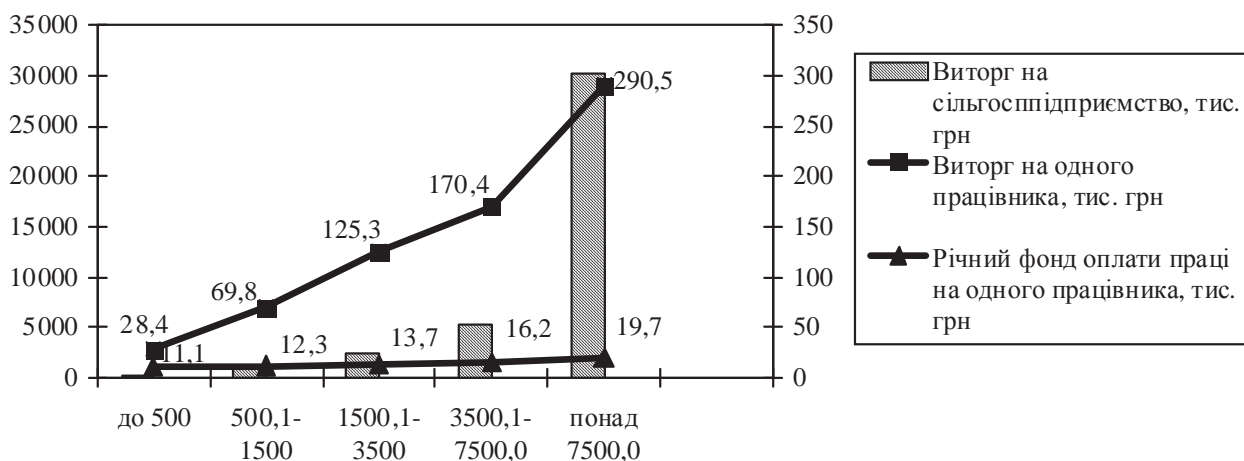

Рис. 2. Зростання обсягів виторгу і річного фонду оплати праці у середніх і великих підприємствах, 2012 р. (за групами сільгоспідприємств за рівнем виторгу)

Джерело: розраховано за первинною базою даних статистичної звітності сільськогосподарських підприємств за ф. 50-сг.

Також є підстави констатувати, що правила належного використання природних ресурсів і насамперед основного агровиробничого ресурсу – землі масово ігноруються вітчизняними сільськогосподарськими виробниками за практичної відсутності державного контролю. На користь комерціалізації сільськогосподарського виробництва, монокультуризації (прибуткові культури – пшениця, ячмінь, кукурудза і ґрунтовиснажливий соняшник займали $\frac{3}{4}$ посівної площі під урожай 2013 р.) у сільськогосподарських підприємствах масштабно не дотримуються вимоги агрокультури, зокрема сівозміни. Агресивне і виснажливе використання сільськогосподарських угідь призводить до деградації ґрунтів і зниження їх родючості. Так, за останніми роками високопродуктивні українські чорноземи перетворились у ґрунти із середнім рівнем родючості і продовжують досить інтенсивно погіршуватися, а ґрунти з низьким і дуже низьким вмістом гумусу становлять 44% обстеженої площі

(Національна доповідь «Про стан родючості ґрунтів України» 2010 р.). Сприятливі погодно-кліматичні умови дають можливість збирати гарні врожаї, але це не виключає погіршення якісних параметрів ґрунту.

Ураховуючи орієнтири САП ЄС, очевидно, що у вітчизняному сільському господарстві слід приділяти належну увагу забезпеченню диверсифікації культур, утриманню постійних пасовищ, формуванню екологічних зон і сприятливих агроландшафтів, збереженню біорізноманіття при веденні сільськогосподарської діяльності і загалом підвищенню екологічної відповідальності суб'єктів за наслідки свого господарювання. Надто висока сільськогосподарська освоєність (69%) і розораність території країни (54%, за рекомендованої третини, як це є у Франції – 33%, Німеччині – 34, Польщі – 36%) свідчить про антропогенну перевантаженість агроландшафтів, вразливість галузі, обмеженість резервів агровиробничих ресурсів.

Виглядає доцільним, щоб саме екологізацію національного сільського господарства, піднесення агроекологічного іміджу, масштабне виробництво органічної продукції Україна позиціонувала в Європейському Союзі і для цього отримувала преференції. З цією метою необхідна сертифікація виробництва і продукції за визнаними міжнародними сертифікатами (зокрема, ISO 14000 – менеджмент навколишнього середовища, HACCP – система безпеки та контролю у критичних точках), у тому числі й тими, що ґрунтуються на принципах Належної сільськогосподарської практики (зокрема *GlobalGAP*; *GAP – Good Agricultural Practice*). Важливо унормувати дотримання сільгоспвиробниками системи відповідності вимогам (англ. *cross compliance*: ще варіанти перекладу – «перехресна відповідність», «взаємні зобов'язання»), яка застосовується в ЄС. Норми відповідності *cross compliance* стосуються вимог щодо належних (добрих) сільськогосподарських та екологічних умов (ерозія ґрунту, якісні його параметри, водоохорона) і вимог до добросовісного ведення господарства (щодо навколишнього середовища, здоров'я населення, тварин і рослин, благополуччя тварин). Слід зазначити, що дотримання вимог цієї системи було складним завданням для країн – претендентів на вступ у ЄС і їм надавалися певні періоди адаптації.

Дотримання встановлених екологічних вимог вітчизняними сільгоспвиробниками доцільно вже зараз визнати умовою надання їм бюджетних коштів підтримки за будь-якими державними програмами. Національний кодекс сталого агрогосподарювання (розробка його передбачена Державною цільовою програмою розвитку українського села на період до 2015 року), мав би стати керівним документом для сільськогосподарських виробників, встановлюючи базові вимоги і стандарти ведення господарства, він би стримував нераціональну монопродуктову спеціалізацію, невиправдану екологічно небезпечну інтенсифікацію сільськогосподарського виробництва у великих сільгосп-підприємствах.

Беручи до уваги настанову ЄС, щоб кожна країна-член розробила національну програму розвитку сільських територій, в Укра-

їні доцільно активізувати відповідну роботу. Національним планом дій на 2013 рік (підпункт 210.1) передбачено затвердити Концепцію розвитку сільських територій. Передбачені напрями, що мають бути включені в неї, досить традиційні – розвиток соціальної інфраструктури сільських територій, підвищення рівня зайнятості і доходів сільського населення, розвиток підприємництва, сільського туризму, народних промислів [7]. Проте вони не розкриті у проекті Концепції розвитку сільських територій (від 13.11.2013 р.), що розміщений на офіційному сайті Міністерства аграрної політики та продовольства України. При доопрацюванні проекту цієї Концепції і розробці відповідної Стратегії доцільно чіткіше орієнтуватися на шість оновлених пріоритетів розвитку сільських територій, визначених у рамках САП ЄС на 2014–2020 роки (вказані вище), урахуовуючи при цьому досвід країн-членів ЄС.

Розроблювані національні програмні документи країн-членів щодо розвитку сільських територій чітко базуються на заданих на певний період орієнтирах САП ЄС і передбачають заходи у контексті цих орієнтирів. І це важливо, тому що саме під ці заходи видаються європейські субсидії. Наприклад, Програма розвитку сільських територій на 2007–2013 роки Польщі (PROW 2007-2013) [10] побудована на задекларованих у Регламенті Ради (ЄС) на цей часовий період чотирьох осях (підвищення конкурентоспроможності секторів сільського і лісового господарства; поліпшення природного середовища і сільської місцевості; якість життя на сільських територіях і диверсифікація сільської економіки; підтримка місцевих проєктів (програма «Лідер») і відповідних заходах [6]. У контексті запропонованих європейських орієнтирів можуть бути передбачені специфічні національно важливі заходи. Для прикладу, у зазначену програму Польщі було включено також «підтримку низькотоварних господарств», «приспособлення господарств до стандартів ЄС». Проєкт PROW 2014-2020, що обговорюється нині у Польщі, базується і передбачає заходи вже за 6-ма визначеними пріоритетами розвитку сільських територій САП ЄС і кореспондує зі Стратегією зрівноваженого розвитку

села, сільського господарства і рибальства на 2012-2020 роки. Остання набула чинності у Польщі з кінця 2012 року.

Для того щоб виважено формувати національну аграрну політику з урахуванням пріоритетів ЄС і грамотним відстоюванням національних інтересів, необхідне покращення доступу фахівців і загалом громадськості до офіційної інформації ЄС, перекладів документів у мережі Інтернет, причому до найновіших актів. Натомість як нині з питань отримання текстів перекладів нормативно-правових актів ЄС потрібно звернутися із запитом до Міністерства юстиції України. Обмежений доступ навіть до тих директив і регламентів ЄС, адаптація до яких передбачена Планом заходів щодо виконання у 2013 році Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (розпорядження Кабінету Міністрів України №157 від 25 березня 2013 р.).

Висновок. Главою 17 «Угоди про асоціацію між Україною, з одного боку, і Європейсь-

ким Союзом і його державами-членами, з іншого» передбачено поступове зближення і посилення гармонізації політик та законодавства задля сприяння розвитку сільського господарства та сільських територій. Вже зараз доцільно врахувати узгоджені пріоритети САП ЄС на 2014–2020 рр. при формуванні національної аграрної політики і регулюванні сільськогосподарської практики, унормуванні схем і механізмів державної підтримки сільськогосподарських виробників. Фокусування розвитку агросфери України на новітніх, визнаних європейською спільнотою пріоритетах осучаснить засади ведення вітчизняного сільського господарства, дасть змогу призупинити посилення неблагополучних соціально-екологічних процесів у цій сфері. Зрештою прагматично – розвиток на загальноновизнаних засадах відповідатиме нормам САП ЄС і можна сподіватися на отримання цільового фінансування з європейських фондів для реалізації погоджених заходів щодо аграрного і сільського розвитку в Україні.

Список використаних джерел

1. Аграрний сектор України на шляху до євроінтеграції : монографія / авт. кол.: М. Бетлій та ін. ; за ред. О.М. Бородіної. – Ужгород: ІВА, 2006. – 496 с.
2. Зінчук Т.О. Європейська інтеграція: проблеми адаптації аграрного сектора економіки України : монографія. – Житомир : ДВНЗ “Держ. агрокол. ун-т”, 2008. – 384 с.
3. Лисситса А. Единая аграрная политика Европейского Союза – Путь становления и принципы функционирования / А. Лисситса А, Лука О., Гагалюк Т., Кваша С. – ІАМО, 2006.
4. Осташко Т.О. Оцінка впливу формування ЗВТ з ЄС на розвиток агропродовольчого ринку // Ринки реального сектора економіки України в інституціональному середовищі СОТ: кон’юнктура та інтеграція / за ред. д-ра екон. наук, проф. В.О. Точиліна ; НАН України, Ін-т екон. та прогноз. – К., 2012. – С. 227–251.
5. Пошкус Б. Поддержка сельского хозяйства в странах ЕС / Б. Пошкус // Экономика сельского хозяйства России. – 2008. – № 9. – С. 46–55.
6. Регламент Ради (ЄС) №1698/2005 від 20 вересня 2005 р. щодо підтримки розвитку села з боку Європейського сільськогосподарського фонду розвитку села (ЄСФРС) / Офіційний вісник Європейського Союзу. 21.10.2005. Переклад офіційний. – Міністерство юстиції України. – С.14, 18, 24, 25.
7. Указ Президента України «Про національний план дій на 2013 рік щодо впровадження програми економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» №128 від 12.03.2013 р.
8. Юркенайте Н. Реформа Единой аграрной политики Европейского Союза на период после 2013 года / Н. Юркенайте // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. – 2012. – №3. – С. 26–30.
9. European Commission. 2011. “Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD)”, COM (2011) 627 final/2. Brussels. 143 p.
10. Program Rozwoju Obszarow Wiejskich na lata 2007-2013: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi / Material informacyjny. – Warszawa, 2006. – 20 s.
11. ЕС: в 2014–2020 гг. – с новой, справедливой, аграрной политикой [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agroconf.org/content/es-v-2014-20-gg-s-novoy-spravedlivoj-agrarnoy-politikoy>.
12. Новая европейская стратегия «Европа 2020» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eulaw.ru/content/307>.

Стаття надійшла до редакції 04.10.2013 р.

* * *